PODPIS ZAUFANY
MAGDALENA ANNA
SZPUNAR
07.01.2026 11:19:54 GMT+1
Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

dr hab. Magdalena Szpunar, prof. UŚ
Uniwersytet Śląski
www.magdalenaszpunar.com

Podpis elektroniczny/certyfikat został usunięty podczas anonimizacji dokumentu.

Nauki społeczne – nauki socjologiczne

Recenzja osiągnięć dra Mariusza Finkielszteina ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydata

Pan Mariusz Finkielsztein tytuł licencjata socjologii uzyskał w 2011 roku na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie pracy „Między sportem a rekreacją – tancerze tańca towarzyskiego kategorii Senior Sport i Hobby" pod opieką naukową doktor Izabeli Wagner. W tej samej jednostce dwa lata później uzyskał tytuł magistra na podstawie pracy „Nuda na zajęciach uniwersyteckich. Percepcja nudy wśród studentów Uniwersytetu Warszawskiego" pod opieką tej samej promotorki. W 2019 roku otrzymał tytuł doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne na podstawie rozprawy „On the Social Significance of Boredom. The Phenomenon of Boredom in the University Milieu", promotorem pracy była dr hab. Izabela Wagner, a recenzentami w przewodzie byli prof. Michael E. Gardiner (Western University, Ontario, Kanada), prof. Wojciech Burszta (Uniwersytet SWPS). Praca została wyróżniona przez komisję doktorską i zgłoszona do nagrody ministra dla najlepszych rozpraw doktorskich.

W latach 2019-2024 Habilitant był w zatrudniony w Instytucie Socjologii im. Edmunda Wnuka-Lipińskiego, Collegium Civitas, Warszawa, a od roku 2024 jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Gdańskiego.

Dokument zanonimizowany za pomocą UG DLP Anonimizator, 2026-11-12 09:47:29

2. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki socjologiczne

Aktywność naukowa pana dra Mariusza Finkielszteina właściwie od samego początku ścieżki naukowej ogniskuje się wokół zagadnień socjologii emocji, kultury, a także nauki i edukacji wyższej. Głównym leitmotivem, który w dorobku Habilitanta zajmuje miejsce szczególne jest zjawisko rzadko eksplorowane, które uznać można za białą plamę badawczą na polu naukowym (szczególnie wśród polskich badaczy) zjawisko nudy i jej doświadczanie. Autor nie obawia się podejmowania nowatorskich tematów, nurtuje go to, co jeszcze nie zostało gruntownie skonceptualizowane i przebadane. W swojej działalności badawczej działa w poprzek i na wskroś popularnym nurtom i dominującym kolektywom myślowym.

Przeprowadzona przez Habilitanta metanaliza prac z zakresu *boredom studies* pokazuje, że publikacji z tego zakresu jest relatywnie sporo (572), jednakże prawie połowa z nich jest autorstwa psychologów, a jak podaje Autor mniej, niż 20 jest dziełem socjologów. Panu doktorowi Mariuszowi Finkelszteinowi udało się przełamać hegemonię filozofów i socjologów w obszarze *boredom studies.* Finkelsztein podjął na warsztat temat który w socjologii właściwie nie istnieje, co z pewnością zasługuje na docenienie. Przyczyn nieobecności zjawiska nudy w socjologii jest wiele, o wielu z nich pisze w swojej pracy Habilitant, a przyczyn tego stanu rzeczy możemy dopatrywać się w zwyczajowo indywidualnych sposobach jej rozumienia i konceptualizowania, co odbywa się kosztem niepodejmowania w analizach społecznych kontekstów jej funkcjonowania.

Nuda, analizowana przez Autora *The Sociology of Boredom* (2025 Wiley-Blackwell, ss. 331) wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe, jest badana w szerokiej perspektywie paradygmatów i teorii, a Finkielsztein odważnie przekracza granice dyscyplin, co sprawia, że jego praca ma charakter interdyscyplinarny, a analiza tytułowego fenomenu możliwie pełna, obfitująca w wielorakie znaczenia i ścieżki interpretacyjne. Zjawisko nudy jest przez dra Finkielszteina konceptualizowane na poziomie metarefleksji, ale także ugruntowane własnymi badaniami utrzymanymi w paradygmacie jakościowym. Pokazuje to, że Habilitant nie tylko doskonale zna dorobek w obszarze studiów nad nudą, ale także

założenia teoretyczne potrafi przełożyć na własną praktykę badawczą i weryfikację założeń i hipotez badawczych. Autorowi udało się ukazać mechanizmy społecznego wytwarzania nudy, pokazując jej zróżnicowane postrzeganie i rozumienie na różnych polach statusowych. Ta gruntowna znajomość Autora fenomenu nudy wynika z wieloletnich studiów nad tym zjawiskiem. Monografia habilitacyjna poświęcona nudzie nie jest bowiem pierwszą pracą w dorobku Autora podejmującą tą problematykę. Zjawiskiem tym, jak deklaruje zajmuje się od kilkunastu lat, co pozwoliło mu gruntownie wniknąć w analizowany problem. W poprzedniej książce autora *Boredom and Academic Work* z 2011 roku Finkielsztein analizuje to samo zjawisko, tyle że w kontekście pracy akademickiej.

Autorowi *The Sociology of Boredom* udało się w monografii habilitacyjnej zrealizować co najmniej trzy ważne cele poznawcze. Za główny z nich uznaję zaproponowaną przez dra Finkielszteina relacyjno-oczekiwaną teorię nudy, po drugie jego praca stanowi ważny wkład w socjologiczne rozumienie i społeczną produkcję nudy, konceptualizowanie, postrzeganie, ale i interpretowanie nudy, *last but not least* stanowi usystematyzowanie i uporządkowanie dotychczasowej refleksji nad fenomenem nudy w licznych kontekstach społecznych i indywidualnych. Habilitant zwraca uwagę, iż paradoks nudy polega na tym, że będąc dość ważnym zjawiskiem społecznym, jest ona ignorowana i lekceważona na masową skalę, autor tę ignorancję przełamuje stanowiąc ważny głos w dyskusji nad nią.

Choć od monografii habilitacyjnej oczekujemy, że będzie ona dziełem nowym doktor Mariusz Finkielsztein wyraźnie zaznacza, że praca ta stanowi podsumowanie jego dotychczasowych badań, opracowań teoretycznych i interpretacji nudy jego wcześniejszych prac (artykułów, rozdziałów, rozpraw), jednakże wyraźnie zaznacza, iż poprzednie prace, które zostały włączone do książki, zostały ponownie przemyślane, przebudowane i uzupełnione celem stworzenia nowej całości możliwie kompleksowo ujmującej problematykę nudy.

Struktura *The Sociology of Boredom* jest spójna i przemyślana. Autor prowadzi czytelnika od zagadnień ogólnych związanych z poszukiwaniem umocowania dla rozważań związanych z nudą w socjologii, przełamania tym samym psychologicznej hegemonii w tym zakresie, analizując nudę w różnych sferach i różnych poziomach życia społecznego, tworząc mozaikowy obraz nudy w nowoczesności i późnej nowoczesności. Autor oferuje

czytelnikowi szerokie ramy teoretyczne, jak sam ujmuje „heretyckiej multidyscyplinarności", ale bez tej heretyckości analizowanie mechanizmów społecznej produkcji nudy właściwie byłoby niemożliwe, a co najmniej niepełne.

Autor odwołując się do dorobku socjologii pracy, socjologii zmiany społecznej, socjologii religii, teorii interakcjonistycznej, socjologii historycznej, ale także socjologii emocji i antropologii społecznej pokazuje, jak poprzez ich pryzmat konceptualizować i analizować nudę. W monografii można odnaleźć polifonię głosów wobec nudy, czasami opozycyjnych, przeciwstawnych wobec siebie, co sprawia, że nie mamy do czynienia z narzucaniem czytelnikowi jednej, „obowiązującej" perspektywy, a raczej przedstawienie wielu podejść, z których sami może wybierać te, które najbardziej nam odpowiadają. Doktor Mariusz Finkielsztein zdejmuje z siebie rolę wszechwiedzącego narratora, *expressis verbis* stwierdza, że książka nie ma być ostatnim słowem na temat socjologii nudy, a wręcz przeciwnie zaproszeniem do dalszej dyskusji i pracy nad jej rozwojem. To pokazuje dojrzałość Habilitanta, świadomość własnych ograniczeń, ale i danie sobie prawa do niedomknięcia, bycia w procesie. Co ważne, jak podkreśla sam Autor, książka *The Sociology of Boredom* nie jest podręcznikiem, ma ona raczej na celu wykazanie znaczenia i użyteczności socjologii oraz socjologicznego spojrzenia ułatwiającego analizę i zrozumienie nudy.

Doktor Mariusz Finkielsztein traktuje nudę jako emocję społeczną wychodząc od założenia, że emocje są zjawiskami społecznymi, to znaczy nie są one jedynie wrodzonymi procesami fizjologicznymi lub indywidualnymi stanami psychicznymi, a jak wiemy są także konstruowane społecznie. Zwraca przy tym uwagę, iż w popularnym dyskursie nuda jest często rozumiana jako brak emocji, konceptualizowana jako „stan emocjonalnego niedoboru" lub „afektywny brak" podczas gdy *de facto* stanowi ona pełnoprawną emocję, wpisując się w istniejące definicje emocji tzn. jest krótkotrwałym, subiektywnym, psychofizjologicznym stanem afektywnym. Habilitant tym samym porównuje zjawisko nudy do Dukrheimowskiego samobójstwa, które analogicznie jak interesująca go nuda jest zjawiskiem w wielu wymiarach wytwarzanym społecznie. Finkielsztein zwraca uwagę, iż ludzie wytwarzają nudę w relacjach ze środowiskiem społecznym na różnych jego poziomach, począwszy od bezpośrednich interakcji z ludźmi, po relacje z instytucjami, czy

normami społecznymi. Nuda w jego ujęciu jest fenomenem zależnym kulturowo i historycznie, nie ograniczając się do wąskiego ujęcia jako pewnego stanu psychologicznego, nie jest także jednolita, niezależna od kultury w której funkcjonuje, a więc stanowi społecznie skonstruowaną emocję wtórną, która może być odczuwana, postrzegana, a także okazywana w odmienny sposób w różnych kulturach. Habilitant stawia dość odważną tezę, przynajmniej w odniesieniu do pewnych społeczeństw, klas i grup, iż „wszyscy żyjemy obecnie w społeczeństwie nudy". Pokazuje, w jaki sposób nieprzewidywalne zjawiska takie jak chociażby pandemia COVID-19 zmieniła świadomość, pokazując, że nuda może być/jest kwestią ogólnospołeczną zależną od czynników społecznych takich jak lockdowny i ograniczenia interakcji społecznych.

Mariusz Finkielsztein zwraca uwagę na pewną dychotomię w postrzeganiu nudy. Z jednej strony jest ona postrzegana albo jako zasługująca na pogardę i negatywną ocenę bezczynność, z drugiej strony jest postrzegana jako pożądany, choć trudno osiągalny w obecnych czasach odpoczynek, w co wpisuje się postrzeganie jej jako łagodnej formy oporu wobec kulturowego imperatywu bycia w ciągłym pośpiechu i permanentnie zajętym. Habilitant odnosząc się do wielu definicji nudy, zwraca uwagę, że jest ona emocją negatywną. O ile jej skutki mogą być pozytywne, bowiem wpływa ona na przykład na naszą kreatywność, jako doświadczenie jest nieprzyjemna, stanowiąc ważny sygnał, że sytuacja, w której się znajdujemy jest dla nas nieciekawa, niestymulująca i/lub bez znaczenia. Tym samym Autor dokonuje ważnego rozróżnienia nudy od relaksu, który jest dla nas pożądany.

Odwołując się do licznych badaczy i teoretyków zwraca uwagę na najczęściej powtarzające się w literaturze i badaniach podstawowe właściwości nudy, jakimi są powtarzalność i monotonia. Uznaje je jednak za uproszczenia, wskazując na chociażby właściwości pracy przemysłowej dla której monotonia i powtarzalność jest ich podstawową charakterystyką, niekoniecznie o charakterze negatywnym, pozwalając skupić myśli na czymś innym. Tym samym Autor nudę wiąże bardziej z „próżnią znaczeniową", a to, co ktoś postrzega jako znaczące lub nudne, jest zdaniem Habilitanta kwestią socjalizacji, społecznie przekazywanych i kulturowo zależnych wartości i percepcji, a nie tylko osobistych kaprysów, co potwierdza stawianą przez niego tezę o kulturowym i społecznym wytwarzaniu nudy.

Mariusz Finkielsztein dokonuje ważnego rozróżnienia na nudę sytuacyjną i nudę egzystencjalną. Pierwsza z nich jest dla niego krótkotrwałą i stosunkowo powierzchowną emocją, która stanowi reakcję na konkretną sytuację lub okoliczności zewnętrzne. Drugi rodzaj, czyli nuda egzystencjalna stanowi długotrwały nastrój zakorzeniony w jaźni jednostki, nie związany z konkretną sytuacją, ale stanowiący uogólnioną postawę wobec rzeczywistości. Autor do tej typologii daje swoją propozycję „pośredni rodzaj nudy", który określa nudą chroniczną. Zaproponowany przez Finkielszteina ten rodzaj nudy nie stanowi wypadkowej cech osobistych, ale pewnych okoliczności społecznych, w których jednostka się znajduje.

Już w pierwszym rozdziale monografii *The Sociology of Boredom* odwołując się do miękkiego esencjalizmu Habilitant zwraca uwagę, że nuda (funkcjonująca pod różnymi etykietami) zawsze istniała w ludzkiej kulturze i doświadczeniu. Sięgając do perspektywy antropologicznej pokazuje, że początki nudy wiążą się z przejściem w osiadły i rolniczy tryb życia, stanowiąc reakcję na nienaturalne (z ewolucyjnego punktu widzenia) okoliczności ludzkiego życia. Autor wylicza przypadki nudy przemysłowej, szkolnej, rekreacyjnej, ale i romantycznej. Ciekawym wątkiem rozdziału I monografii habilitacyjnej jest odwołanie do Durkheimowskiego pojęcia anomii i zaproponowanie autorskiej typologii nudy, analogicznej do typologii samobójstw, tj. nudy egoistycznej, fatalistycznej i anomicznej. To porównanie wydaje się jak najbardziej słuszne i uzasadnione, gdyż nuda u Finkielszteina jest traktowana właśnie jako rezultat anomii, która stanowi dokuczliwy aspekt życia we współczesności, produkującej niekończący ciąg aspiracji, których nie sposób zaspokoić, a co ostatecznie jest zdaniem Autora wysoce nudne - i dodałabym frustrujące - z powodu niespełnienia oczekiwań i nieokreśloności porządku aksjologicznego.

W rozdziale II poświęconym nudzie późnonowoczesnej Habilitant dokonuje interesującego przeglądu tak zwanej „nudy zajętej" i nudy konsumenckiej. Pierwsza z kategorii choć wydaje się paradoksalna odsłania ważny wymiar odczuwania nudy, pomimo chronicznej zajętości i intensywnego stylu życia, który prowadzimy. Autor dokonuje tu interesującej poznawczo reinterpretacji „inteligentnej nudy", zwracając uwagę, że inteligentne urządzenia nie „leczą" naszej nudy, a jedynie na chwilę ją odsuwając, a *de facto*

przyczyniają się do pojawienia się nastroju chronicznej nudy. Mariusz Finkielsztein stawia w tym rozdziale ważną tezę zgodnie z którą tytułowa nuda jest potraktowana jako główna siła napędowa systemu konsumpcji. Opisuje nowy typ człowieka *homo consumens*, który jest socjalizowany do bycia pasywnym, napędzanym przez pragnienia i marzenia oraz uzależnionym od nowości, ciągłych zmian, nieustannego strumienia bodźców i przyjemności. Nuda jest tu istotnym predyktorem konsumpcjonizmu, gdyż znudzeni konsumenci kierują się pragnieniami, które obiecują złagodzić to uczucie, a tym samym kupują więcej. Cały przemysł rozrywkowy/kulturowy traktuje Finkielsztein jako przemysł zapobiegający nudzie, którego instytucje są zajęte łagodzeniem (naturalnej, sytuacyjnej) nudy konsumenta.

Rozdział III monografii habilitacyjnej został poświęcony nudzie i nierównościom społecznym. Mariusz Finkielsztein opowiada się za poglądem zgodnie z którym, nuda jest zjawiskiem grupowym, to znaczy jest kwestią determinowaną wspólną pozycją społeczną. Zauważa, że chociaż przedstawiciele wszystkich warstw społecznych są podatni na nudę, to jej rozumienie i postrzeganie jest już unikalne dla danej klasy, a jej przejawy, przyczyny, sposoby odczuwania i strategie radzenia sobie z nią różne. Istotnym walorem pracy Finkielszteina jest przełamanie tradycji kojarzącej nudę głównie z klasą wyższą. Autor omawia nudę zmarginalizowanych grup: bezrobotnych, bezdomnych, ale także uchodźców czy kobiet. Zauważa istnienie bezpośredniego związku pomiędzy zajmowaniem marginalnej pozycji w społeczeństwie, a doświadczaniem nudy związanej z ograniczeniami o charakterze systemowym, brakiem sprawczości, czy poczuciem bezsilności. Autor ciekawie pokazuje, w jaki sposób nudę takich grup pogłębiają niespełnione oczekiwania, a także brak przynależności, stabilnej tożsamości społecznej, poczucie przemieszczenia i nieokreśloności. Finkielsztein traktuje nudę jako kolejną chorobę cywilizacyjną, która podlega procesowi globalizacji, w tym sensie kolonializm pozbawił rdzennych mieszkańców ich tradycyjnej zamożności, niszcząc ekonomiczne i społeczne podstawy ich życia kulturowego, pozostawiając ich biednymi, zależnymi, marginalnymi i pogrążonymi w anomii.

Rozdział 4 został poświęcony tytułowej kategorii i jej związkom z miejscem pracy. Finkielsztein stwierdza, że sama koncepcja pracy jest nieco nudna sama w sobie, a zajęty

sposób myślenia i przymus pracy są chorobami cywilizacyjnymi. Przekonuje, że idea pracy jest przez nas wyuczona poprzez proces długiej socjalizacji i treningu. Traktuje obecne podejście do pracy jako związane z rolnictwem, które przyzwyczaiło ludzi do niedostatku i ciężkiej pracy, a także nowoczesnym kapitalizmem, który rozpowszechnił ideę pracy dla zysku pieniężnego jako celu samego w sobie. Autor stawia tezę, iż praca nie jest naturalna dla istot ludzkich, a spędzanie w niej długich godzin każdego dnia nie jest zgodne z naszym ewolucyjnym dziedzictwem, stąd pojawia się nuda jako odpowiedź na taką niezgodność. W rozdziale Autor bada różne możliwe przyczyny nudy w miejscu pracy, zarówno o charakterze bezpośrednim, jak i systemowym.

Dość zaskakujące połączenie proponuje Autor w rozdziale V swojej pracy łącząc nudę z kontekstem religijnym. Traktuje nudę jako kwestię ściśle moralną, pokazując, że jest ona przedstawiana jako grzech, a tym samym pozytywnie skorelowana z licznymi naruszeniami kodeksów moralnych i prawnych. Nuda zostaje pokazana jako podstawa wszystkich religii, a religia jako lekarstwo na nią, ponieważ pomaga ona wytwarzać znaczenie. Ciekawe jest pokazanie, w jaki sposób pojawienie się nudy w religii rodzi konsekwencje w postaci powstawania nowych religii i wyznań, generując zmianę religijną. Druga część rozdziału poświęcona jest dwóm głównym modalnościom nudy religijnej, nudy związanej ze sferą religii i duchowości: acedii i nudzie kościelnej.

Rozdział VI monografii omawia nudę w kontekście zmiany społecznej. Mamy tu do czynienia z omówieniem nudy i jej konsekwencji w skali makrospołecznej. Habilitant interpretuje nudę jako bodziec zmiany społecznej, powstaniom i upadkom cywilizacji, herezjom, ruchom reformacyjnym, powstawaniu nacjonalizmów i radykalnych ruchów politycznych, ale także wszelkiego rodzaju rewolucjom i wojnom. Autor zauważa, że nuda może prowadzić do mobilizacji społecznej, odgrywając znaczącą rolę zarówno w powstawaniu, jak i upadkach ruchów społecznych, politycznych lub militarnych. Znudzenie polityką traktuje jako istotny czynnik rosnącej popularności i poparcia społecznego skrajnych partii politycznych, a *de facto* zagrożenia dla demokracji. Pojawia się tu dość odważna i dyskusyjna teza, iż znudzenie jest istotnym czynnikiem motywującym do brutalnych i destrukcyjnych zachowań, takich jak masakry, pogromy, terroryzm, tortury,

wojny, zamieszki i rewolucje. Nuda jest potraktowana jako czynnik prowadzący do wojny, która obiecuje skutecznie złagodzić nudę.

Rozdział VII analizuje rozmaite powiązania między nudą a projektami utopijnymi zarówno utopijnymi, jak i dystopijnymi, a także literackimi i rzeczywistymi. Utopia jest rozumiana jako projekt, który projektuje rzeczywistość radykalnie odmienną od rzeczywistości autorów. Nuda jest wskazywana jako główne źródło utopii. Rozdział analizuje różne powody, które powodują, że propozycje utopii mogą być odbierane jako nudne, a wśród nich pojawia się brak zmian społecznych, konserwatyzm społeczny, nadmierna kontrola, ale także brak sprawczości.

Rozdział VIII poświęcony został nudzie interakcyjnej i przedstawia ją z perspektywy mikrosocjologicznej. Jest ona tu konceptualizowana jako emocja społeczna, która jest wytwarzana i reprodukowana w ramach i poprzez interakcje pomiędzy ludźmi. Nuda jest w tym przypadku brakiem zaangażowania i wycofania się z aktywnego i autentycznego uczestnictwa w interakcji z innymi ludźmi lub przedmiotami, rodzaj swoistego odłączenia i nieuwagi. Nuda jest tu ciekawie potraktowana w kontekście dystansu ról, które powodują, że ktoś czuje się odległy i niezadowolony z roli, które są mu przypisane w sytuacjach społecznych. Jest tu ona pokazana jako wypadkowa dynamiki interakcji, przejawiając się jako nuda antycypacyjna, a więc przewidywana na podstawie wcześniejszych doświadczeń jednostki. Habilitant zwraca uwagę na socjalizacyjny wymiar nudy, uznając, że ludzie nudzą się tym, czego nauczono ich uważać za nudne lub tym, co wydaje im się nudne. Rozdział ten przedstawia typologię nudziarzy i cechy im właściwe. Ważnym spostrzeżeniem poczynionym przez Autora jest zwrócenie uwagi na nierównowagę władzy, tj. zauważanie, iż osoby posiadające większą władzę, mające wyższą pozycję społeczną mogą łatwiej unikać lub radzić sobie z nudnymi interakcjami społecznymi. Autor proponuje tu kolejny raz własną kategorię – nudy strategicznej, która może być wykorzystywana jako świadoma strategia komunikowania czegoś innym ludziom, np. rezygnacji, ale także demonstracja niezgody, oporu, dystansu, a nawet wyższości. Mamy tu także do czynienia z omówieniem nudy w kontekście relacji intymnych.

Struktura książki właściwie ma charakter hipertekstowy. Każdy z rozdziałów to obszerny esej traktujący o wybranym obszarze funkcjonowania nudy, głęboko osadzony w

literaturze przedmiotu, refleksyjny i krytyczny. *The Sociology of Boredom* można czytać linearnie, co pozwala prześledzić społeczne i kulturowe konteksty funkcjonowania nudy, można też zrezygnować z klasycznej lektury na rzecz wyboru interesujących czytelnika wątków. Autorowi udało się przy tym dokonać właściwie niemożliwego. Choć monografia obfituje w nawiązania teoretyczne i koncepcyjne, nie mamy wrażenia przytłoczenia, nadmiarowości, pustych przebiegów myślowych, a prowadzony wywód jest na tyle klarowny i czytelny, że monografia może być ciekawą lekturą także dla nienaukowców i niespecjalistów, co w monografiach habilitacyjnych udaje się autorom osiągnąć dość rzadko.

Choć odnosi się wrażenie, że kontekst nudy Autor potrafi dostrzec i wpleść w każdy obszar naszego życia, wydaje się, że ciekawym uzupełnieniem prowadzonych przez niego rozważań (szczególnie w rodz. VIII monografii) byłoby sięgnięcie do wątku psychologii rozwojowej i pokazanie, w jaki sposób stan znudzenia/znużenia może sprzyjać dziecięcej kreatywności. Zdaję sobie sprawę, że jest to domena psychologii rozwojowej, ale biorąc pod uwagę szerokie horyzonty Autora myślę, że byłby to wątek dość łatwy do eksploracji. Być może warto rozważyć jego pojawienie się w kolejnych publikacjach Autora.

Za kluczowy walor przedłożonej monografii Mariusza Finkielszteina *The Sociology of Boredom* (2025 Wiley-Blackwell, ss. 331) wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe o którym mowa w Art. 219 Ust. 1. pkt 2 Ustawy, uznaję autorską koncepcję relacyjno-oczekiwanej teorii nudy zgodnie z którą, nuda jest społecznie skonstruowaną emocją, jest stanem relacyjnym, jest spowodowana niepowodzeniem oczekiwań, jest napędzana oczekiwaniami, jest wypadkową oczekiwań, które sprawiają, że rzeczywistość jest nudna, jest napędzana oczekiwaniami stanowiąc funkcję porównań społecznych. Autor znakomicie porusza się po teoriach i koncepcjach socjologicznych, psychologicznych, a także filozoficznych i kulturoznawczych, co sprawia, że praca ta, ze wszech miar nosi w sobie walory interdyscyplinarności. Powoduje to, że tytułowy fenomen analizowany jest z szerokiej perspektywy, co umożliwia dogłębne analizowanie nudy, sposobów jej konceptualizowania, radzenia sobie z nią, ale także wielorakich jej kontekstów społecznych i kulturowych. Głębokie i refleksyjne osadzenie w literaturze przedmiotu powoduje, że mamy do czynienia z rozprawą habilitacyjną dojrzałą, przemyślaną i niebanalną. Już samo

podjęcie się takiego tematu jak nuda na gruncie nauk socjologicznych świadczy o odwadze poznawczej Autora, rozległej wyobraźni socjologicznej, a także braku obaw związanych z wchodzeniem w nieznane, ale i nieugruntowane na polu własnej dyscypliny obszary. Nuda staje się u niego często jedynie otwarciem, pretekstem do rozmowy o zjawiskach znacznie szerszych, niż ona sama.

Mariuszowi Finkielszteinowi udało się rozprawą habilitacyjną *The Sociology of Boredom* osiągnąć co najmniej trzy cele: 1. którym określiłabym jako systematyzacyjny tj. zebrać i przedstawić dotychczasowe badania i ustalenia teoretyczne w obszarze badań nad nudą w jednym miejscu, 2. który określiłabym jako teoretyczny tj. zaproponować nowe sposoby konceptualizacji, interpretacji i postrzegania nudy, 3. który określiłabym jako autorski, tj. zaproponowanie własnej teorii nudy, którą określa mianem teorii relacji i oczekiwań (*relational-expectational theory of boredom*). Moja ocena monografii naukowej Mariusza Finkielszteina *The Sociology of Boredom* (2025, Wiley-Blackwell, ss. 331) wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe Habilitanta jest jednoznacznie pozytywna i oceniam ją jako stanowiącą znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki socjologiczne.

3. Ocena istotnej aktywności badawczej, współpracy międzynarodowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitanta

Dorobek Habilitanta pod względem ilościowym nie jest być może imponujący. Składają się na niego poza wskazaną monografią habilitacyjną, książka *Boredom and Academic Work*, 2012, Routledge, 1 rozdział w pracy zbiorowej, 10 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora do tego dorobku dołącza 6 tekstów w pracach zbiorowych oraz 7 tekstów w czasopismach. Łącznie ilościowo otrzymujemy dorobek w postaci 2-ch książek, 7 tekstów w pracach zbiorowych oraz 17 artykułów w czasopismach. Choć pod względem ilościowym nie jest to dużo, a nawet powiedzieć należy, iż jest to dorobek dość skromny, zwróciłabym uwagę na aspekt nie tyle ilościowy, co jakościowy publikowanych tekstów. Po uzyskaniu stopnia doktora Mariusz Finkielsztein publikuje w uznanych, renomowanych czasopismach (głównie

zachodnich). Liczba cytowań publikacji wnioskodawcy, z uwzględnieniem autocytowań 216 (248 z autocytowaniami) według Google Scholar, Indeks Hirscha 9 (według Google Scholar), 6 (według Scopus). Nie jest to być może wskaźnik wysoki, jednakże pokazujący, że prace Habilitanta są czytane, cytowane i funkcjonują w naukowym obiegu. Za swoją pracę naukową Habilitant w 2023 otrzymał Stypendium Ministra Edukacji i Nauki dla wybitnych młodych naukowców, dwukrotnie Nagrodę Rektora Collegium Civitas za osiągnięcia naukowe (2021, 2023) oraz Stypendium dla najlepszych doktorantów (Uniwersytet Warszawski, 2014, 2017).

Pozostały dorobek naukowy Habilitanta od samego początku konsekwentnie mieści się w głównym leitmotivie jego pracy naukowej. Pierwsze badania i prace naukowe dotyczą doświadczenia nudy wśród studentów, jej przyczyn, objawów, percepcji wśród studentów i metod radzenia sobie z nią. Druga monografia w dorobku Mariusza Finkielszteina *Boredom and Academic Work* dotyczy specyfiki pracy akademickiej, czynników determinujących pojawienie się w niej nudy/znudzenia oraz mechanizmów pozwalających na radzenie sobie z nią. Monografia ta, jak też inne prace Habilitanta jest wyraźnie osadzona w paradygmacie jakościowym. Autor demaskuje instytucjonalne, organizacyjne, czy społeczne determinanty akademickiego miejsca pracy, rozprawia się z pewnymi mitami dotyczącymi wyobrażeń o pracy akademickiej, które przyczyniać się mogą po wytworzenia nieprawdziwych konstruktów dotyczących pracy naukowców, ale także nieuniknionego poczucia znużenia. Zagadnienia te, poruszane są także w innym tekście Finkielszteina *From Passionate Engagement to Chronic Boredom in Polish Academia*, który stanowić może cenne źródło wiedzy dla młodych akademików, ułatwiając dekontekstualizowanie mitów dotyczących pracy akademickiej. Analizując teksty Habilitanta odnieść można wrażenie, że potrafi on nudę odnaleźć wszędzie i w sposób pozbawiony nudy i niebanalnie ją opisać, a przy tym nie nużąc się nudą, którą uczynił przedmiotem swojego zainteresowania. Jego działalność publikacyjna, choć nie bogata pod względem ilościowym, jest bezsprzecznie bogata w sensy i znaczenia, pozwalające rozumieć funkcjonowanie nudy w naszym życiu, ale i sposoby i strategie radzenia sobie z nią. Ciekawe wątki porusza Habilitant w tekście *Nuda a lenistwo, gnuśność i acedia,* który pozwala usystematyzować, porządkować naszą wiedzę

na temat tytułowych kategorii, niejednokrotnie funkcjonujących w obiegu popularnym jako terminy synonimiczne.

Jeśli chodzi o działalność badawczą Habilitant wykazuje kierowanie dwoma projektami badawczymi: „«Na zawsze młodzi»: Świat społeczny wyczynowych tancerzy towarzyskich kategorii senior i pro-am", grant Opus, Narodowe Centrum Nauki (2024-2027) oraz przed uzyskaniem stopnia doktora „O istotności nudy w życiu społecznym. Zjawisko nudy w środowisku uniwersyteckim", grant Preludium, Narodowe Centrum (2017-2019).

W obszarze dydaktyki Mariusz Finkielsztein prowadził autorskie kursy „Time without qualities", „Boredom & Society and Culture", „Czas bez właściwości. Uniwersytet wobec nudy", a także klasyczne kursy w języku polskim i angielskim takie jak „Teorie socjologiczne" (Sociological theories), „Analiza i interpretacja danych jakościowych" (Qualitative Data Analysis and Interpretation), „Warsztat socjologa: sztuka pisania, dyskusji i wystąpień" (Academic Writing and Public Presentations) oraz „Sociology and Societies of Postmodernity". Posiada także doświadczenie w prowadzeniu takich kursów jak „Zmiana społeczna i socjologia ruchów społecznych", „Metodologia badań jakościowych", „Badania rynku i opinii publicznej" oraz „Badania z wykorzystaniem Internetu". Wypromował 40 prac dyplomowych na poziomie licencjatu w języku polskim i 19 angielskojęzycznych. Nie promował magistrów, nie pełnił także funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim. Biorąc pod wagę dynamikę jego pracy, myślę, że w najbliższym czasie zakres doświadczenia dydaktycznego uda mu się uzupełnić i poszerzyć.

Habilitant pełni funkcję redaktora naczelny czasopisma „Journal of Boredom Studies", zastępcy redaktora naczelnego czasopisma „Zoon Politikon" (wcześniej sekretarza redakcji), (Collegium Civitas), pełnił funkcję redaktora naukowego numeru tematycznego o nudzie czasopisma „Zoon Politikon" (2013, nr 14), redaktora numeru tematycznego o nudzie czasopisma „Maska" (2018, nr 37(2)), a także numeru tematycznego o nudzie czasopisma „Stan Rzeczy" (2016, 11(2)), co pokazuje, że jego działalność naukowa związana z nudą jest zauważana i doceniania w środowisku naukowym. Pełnił także funkcję recenzenta w kilkunastu czasopismach naukowych.

Mariusz Finkielsztein uczestniczył w kilkunastu konferencjach międzynarodowych i krajowych. Aktywność Habilitanta związana z organizacją międzynarodowych konferencji naukowych przyczyniła się do powstania *International Society of Boredom Studies,* a także czasopisma z tego zakresu *Journal of Boredom Studies,* stąd *boredom studies* doczekały się swojej instytucjonalizacji.

Habilitant posiada także doświadczenie popularyzatorskie. Brał udział w audycjach radiowych i telewizyjnych, w podcastach, prowadził wykłady popularnonaukowe w ramach Festiwalu Nauki w Warszawie, jest także autorem tekstów popularnonaukowych.
Moja ocena aktywności badawczej, współpracy międzynarodowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitanta Mariuszowi Finkielszteina jest pozytywna.

4. Wniosek końcowy

Monografię „*The Sociology of Boredom*” (2025 Wiley-Blackwell, ss. 331) pana doktora Mariusza Finkielszteina wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe o którym mowa w Art. 219 Ust. 1. pkt 2 Ustawy, oceniam jednoznacznie pozytywnie. Pozytywnie oceniam pozostały dorobek Habilitanta, jego aktywność badawczą, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski. Tym samym w pełni popieram starania pana doktora Mariusza Finkielszteina o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne.

dr hab. Magdalena Szpunar, prof. UŚ